

כָּאן נולדנו

לקראת חג מתן תורה, עלינו לרגל לירושלים
וביקרנו במוזיאון ארצות המקרא

כתבה: דניאל עמית-מיכלין

תלמידים: חגי ששון

ילדי הגן לומדים במוזיאון על ערש התרבות

ערש התרבות

את פנינו קיבלה אריאלה רוזנס צפריה, סגנית מנהלת מחלקת החינוך וההדרכה במוזיאון. אריאלה ליוותה אותנו בסיוורנו במוזיאון, וההסברים המפורטים שלה העניקו לנו ידע, הבנה והנאה מרובה מכל המוצגים במוזיאון.

מפה של המזרח הקרוב הקדום

המוזיאון מורכב מעשרים גלריות שונות, שכל אחת מוקדשת (מיוחדת) לנושא אחר, ופסוקים מהתנ"ך משמשים להם כותרת. עם הכניסה למוזיאון, המבקר מרגיש כאילו הוא מתחיל במסע אל העבר הרחוק. הגלריה המשמשת כניסה מתחילה בפסוק "אלה משפחת בני-נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול" (בראשית י', ל"ג). הפסוק מופיע בשלוש שפות: עברית, אנגלית וערבית, והוא בא להבהיר את המוצא המשותף של בני האדם אחרי סיפור המבול. שלושת בני נח הם הנצרים (הצאצאים) של האנושות החדשה, שנוצרת אחרי סיפור המבול – שם, חם ויפת. המוצגים בגלריה זו נותנים לנו מושג מי הם היו; זה לצד זה אנו רואים מסכה ממצרים העתיקה, שהונחה על מומיה (גופה משומרת), קבוצה של פסלים מסוריה ואנטוליה, פסלונים יווניים מתקופה מוקדמת יותר, ואציל מצרי המחזיק פרח לוטוס. זו

עתיקות בכל מקום שהגיע אליו. החזון (האידיאל) שלו היה להראות שעם לא לבדד ישכון (על-פי הפסוק "עם לבדד ישכון" – כל עם לעצמו). הוא רצה להראות שיש קשר ויש השפעה. שלוש הדתות, שיש קשר ביניהן, מיוצגות במוזיאון במגוון רחב של חפצים: כותרות עמודים, כלי חרס וכלים אחרים, תכשיטים, מטבעות ועוד.

משפחתו הענפה (הגדולה) של בורובסקי נספתה (נשמדה) בשואה, והוא נשאר בודד והקדיש את עצמו ללימודי אמנות ולהגדלת האוסף שלו. אשתו, בתיה, שאותה פגש בפתחת תערוכה בירושלים, עזרה לו לממש (להגשים) את חלומה, והאוסף שלו, שנרד עד אז בארצות אירופה, תקע יתד (התיישב בקביעות) בירושלים.

כפניסה למוזיאון מונחת מצבת אבן ועליה חרות הפסוק הראשון מה"קדיש" – "יתגדל ויתקדש שמייה רבה", ואחריו – "לאבותינו אברהם יצחק ויעקב, לאחי אברהם יצחק ויעקב, לאמי רייזל ולאחותי פלה ולילדיהם ולכל אחינו ואחיותינו שמתו על קידוש השם, לזכרם הקדוש נשקוד (נתמיד) להבין ולהשכיל, לשבוע, ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים לדעת את תולדות אבותינו, להבין ולהאזין איש את רעהו, ללכת בדרך הנעם (הנעימות, העונג) בנתיבות (בדרכי) השלום, להאדיר (להגדיל, להעצים) תורה לתפארת ולנצח ישראל מוקדש בית זה באהבה אליהו חיים בן צבי זאב בורובסקי".

כאן טמון (נמצא, נחבא) ה"אני מאמין" (השקפת העולם) של בורובסקי: לזכור את האבות, ללמוד את תולדותיהם של העמים השכנים, להבין את מקורותיהם, לעודד סובלנות, כבוד והבנה בין-תרבותיים, ולייחל (לקוות) לשלום.

בקריית המוזיאונים בגבעת רם בירושלים, בשכונת קרובה למוזיאון ישראל, ניצב (עומד) מוזיאון ארצות המקרא. זהו מוזיאון מיוחד במינו, שמטרתו להציג בפני המבקר את ההיסטוריה של תקופת המקרא ושל המזרח הקרוב הקדום; להציג תהליכים היסטוריים ותרבותיים שעברו על הארצות השונות של התנ"ך, את העושר של תרבויות האזור ואת יחסי הגומלין (יחסי שיתוף) ביניהן. במוזיאון – אוסף עתיקות מארצות ותרבויות הנזכרות בתנ"ך. כך אפשר להפיר את העולם התרבותי שבו צמח עם ישראל.

תצוגות הקבע מראות את מצרים העתיקה, אנשי שומר, אשור ובבל, את הפרסים, היוונים והרומאים. וכן ניתן ללמוד את החשיבות של כנען, יהודה וישראל, ששכנו על צומת דרכים (מפגש דרכים) מרכזי של העולם העתיק. מלבד תצוגות אלה מוצגות במוזיאון תערוכות מתחלפות, הקשורות למזרח הקדום ולעולם העתיק.

את המוזיאון הקים בשנת 1992 ד"ר אלי בורובסקי, שהיה "משוגע לדבר" (אדם שמתעסק במשהו בעקשנות ובדבקות). ד"ר בורובסקי, יליד פולין, עבר הסמכה לרבנות, אך מלחמת העולם השנייה שיבשה (קלקלה, בלבלה) את תוכניותיו, והוא מצא את עצמו בקלא בשווייץ, שם נחשף (התגלו לו, התקרב) ללימודי האמנות.

לבו הלך שבי (לבו נמשך) אחר חותמות גליל עתיקים מהמזרח הקרוב; הוא אף עשה דוקטורט על הנושא, ובשנת 1943 רכש (קנה) את חותם הגליל הראשון שלו. זה היה הפריט הראשון באוסף, שבורובסקי הקדיש לו חמישים שנה של איסוף חפצי אמנות מהמזרח הקדום, המשקפים (מראים) את העמים והתרבויות של תקופת המקרא. הוא רכש

ה"בית" של העולים

מתוך קטלוג התערוכה

בימים אלה מוצגת במרכז בק למדע בירושלים תערוכה שפולה יצירות אמנות של סטודנטים עולים, הלומדים אמנות או עוסקים באמנות כתחביב (הובי). התערוכה נערכת ביוזמת מינהל הסטודנטים של המשרד לקליטת עלייה ובשיתוף עם הסוכנות היהודית, זו השנה ה-18. הפעם עוסקות היצירות בנושא "בית".

המושג "בית" מקבל משמעות ייחודית ועמוקה כשמדובר באנשים צעירים, שבחרו לעזוב את מולדתם ולעבור לארץ חדשה. אצל רבים מהם הבחירה הייתה לא שלהם אלא של הוריהם.

היצירות – צילומים, ציורים ופסלים – מתייחסות לנושא מזוויות שונות ומאפשרות הצצה לתהליך הקליטה שעברו האמנים, להשפעות שהם מביאים אתם ולדברים החדשים שקלטו כאן בארץ.

התערוכה כוללת 120 עבודות של שישים סטודנטים מכל הארץ אשר עלו ממדינות רבות: אתיופיה, רוסיה, ברזיל, צרפת, אוקראינה, פלגיה, ארצות-הברית, אורוגוואי, טורקמניסטן, קנדה, שוודיה, לטביה, צ'ילה וארגנטינה.

בקטלוג התערוכה מצוטטת אמרה של צ'רצ'יל: "קודם אנו מעצבים את ביתנו, ובהמשך הבית שלנו מעצב אותנו".

לא נותר אלא לקוות שהסטודנטים הללו אכן ירגישו שישראל היא ביתם, ישתתפו בעיצובה ויתעצבו על ידה.

התערוכה מוצגת במרכז בק למדע, רחוב הרטום 8, הר חוצבים ב', ירושלים.

הנעילה: 25 במאי. הכניסה חופשית.

סרקופג (ארון קבורה) מצרי מעץ

כלכליים היה יכול להבטיח לעצמו מוות יותר מסודר וטוב. הגופה הייתה נטמנת בארון, העשוי מאבן או מצופה זהב ומעוטר (מקושט) בסצנות הקשורות לחייו של המת.

אנחנו רואים את חמש ערי הפלשתים, שהגיעו לאזור של כנען והתיישבו על קו החוף.

גלריה מיוחדת מוקדשת לכלי מתכת של עמים פרסיים שמגיעים לאזור. אנו רואים דברים רבים הקשורים לתקופת בית שני, בעיקר בענייני קבורה: ארון קבורה מירושלים, מוטיבים משותפים לאמנות פגנית (של עובדי אלילים), אמנות יהודית ואמנות נוצרית.

במשך סירנו במוזיאון נתקלנו פעמים אחדות בקבוצות ילדים ומדריכה. הילדים מקשיבים בעניין, מתלהבים ומשתפים פעולה. הביקור של הילדים במוזיאון הוא חלק מהתוכנית "גנים שוחרי מדע", בשיתוף עם משרד החינוך. המדריכה היא גננת שהוכשרה להדריך במוזיאון ומשתלמת במקום.

כאשר סימנו את הסיוור, סיפרה לנו אריאלה מעט על פעילויות הנערכות במוזיאון: התוכניות מתחילות בגני הילדים ונמשכות ברוב שכבות הגיל בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות התיכניים. בתי-הספר התיכניים מגיעים לפי עניין, למשל מגמות מורחבות של היסטוריה או תנ"ך. המוזיאון מציע לפיתוח הגבוהות סיוור שיש בו פעילות, למשל פיענוח של כתב, ויש גם סדנאות יצירה. התוכניות מקושרות לתוכניות הלימודים בעיקר בתנ"ך, בהיסטוריה וגיאוגרפיה.

אפשר לחגוג במוזיאון ימי הולדת ואירועים משפחתיים. בעל השמחה, למשל ברה-מצווה, יכול ללמוד את פרשת השבוע ולשמש מדריך. נוסף על כך נערכות במוזיאון תוכניות של דו-קיום לשני בתי-ספר, ערבי ויהודי, בשתי השפות. יש תוכניות למורים, למבוגרים ולקהל הרחב. בכל יום נערך סיוור בשעה 11 לקהל, בלי תוספת תשלום. כמו כן יש הדרכה לקבוצות של גמלאים (פנסיונרים). הביקור במוזיאון הוא חוויה לימודית ותרבותית מאלפת.

הקדמה רעיונית על המוזיאון: אלה המשפחות שעל-פי התפיסה המקראית הן בעלות מקור (מוצא) משותף. והנה לפנינו מפה גדולה של המזרח הקרוב הקדום, שנותנת תחושה (הרגשה) של מרחב ומראה את גבולות ארצות המקרא. המפה עוקבת אחרי מסעו של אברהם מאור-פחדים לארץ כנען. רואים כאן מצד אחד את מצרים ומצד שני את האזור של מסופוטמיה (פרס, ובעיקר עיראק).

התרבות הראשונה שהגיעה לאזור היא התרבות השומרית בדרום, והיא השליטה פה את כל ההבט (האספקט) התרבותי: את המיתולוגיה, את האמונה, את הכתב וכן הלאה (ועוד ועוד). האזור של המזרח הקדום, מה שנקרא המזרח התיכון, הוא ערש (מוצא) התרבות המערבית כפי שאנחנו מכירים אותה היום. פה המציאו בין השאר את הגלגל, את הכתב, את המיתמטיקה ואת המדעים הבסיסיים הנוצריים.

גלריה נוספת מראה את החותמות, שהן שלב חשוב בדרך אל הכתב. יש כאן חותמות משנת 7000 לפני הספירה, כאלה ששימשו לסימון בדים או לסימון רכוש.

גלריה מעניינת בפני עצמה היא זו המספרת את תולדות התפתחות הכתב. יש כאן דוגמאות של כתב היתדות המסופוטמי, של כתבים הירוגליפיים (כתב החרטומים, כתב תמונות של המצרים הקדמונים) ושל הכתב האלפביתי.

גלריה נוספת מציגה את נתיבי (ררכי) המסחר בכסף, בנחושת, בבדיל ובזהב. מסופוטמיה היא המוקד (המרכז) המסחרי של האזור. אנחנו מתבוננים בכתשיטים, מהם כאלה ששימשו בני מעמד חברתי גבוה וכאלה שהיו שייכים לאנשים הפשוטים: שרשראות, עגילים, כלי איפור ותמרוקים.

אחרי העולם הפלפלי אנחנו מתוודעים (עושים הפרה, מתקרבים) למרחב הרוחני – אל האלים והמקדשים. זו תרבות שמאמינה בהרבה מאוד אלים האלים מייצגים תופעות טבע. זה העולם התרבותי שאברהם אבינו יצא ממנו.

אנחנו עוברים למצרים בתקופת הממלכה הקדומה. מצרים העתיקה מאמינה בחיים אחרי המוות, ואנחנו מסתכלים על הפירמידות משנת 2500 לפני הספירה, המשמשות כמבני קבורה.

אנחנו ממשיכים בסיוור. לפנינו עתה סרקופג (ארון קבורה) מצרי מעץ, מתקופת הממלכה החדשה במצרים. לכל אחד הייתה הזכות להיחנך (להיות משומר), כולם היו נפאים לחיי נצח, אבל מי שהיו לו אמצעים